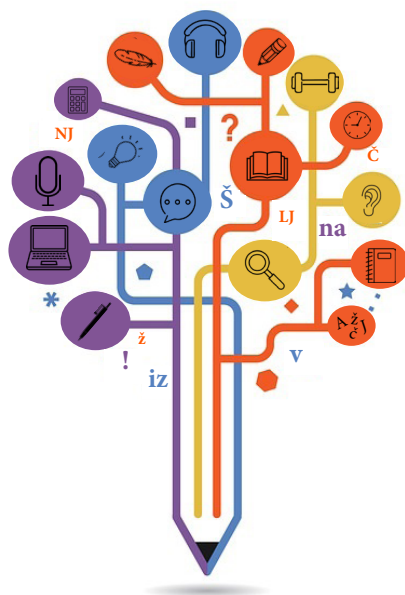

Slovenščina in njene bližnje in daljne sosedo

Avtor

Vito Poredoš

Predmet

**Slovenščina v šolah s slovenskim
učnim jezikom in dvojezičnim
slovensko-italijanskim poukom v Italiji**

Ciljna skupina

Prvostopenjska srednja šola

Projekt *Nadgradnja in aktualizacija jezikovnega portala SMejse – Slovenščina kot manjšinski jezik* je bil izbran v okviru Javnega razpisa za (so)financiranje projektov, namenjenih predstavljanju, uveljavljanju in razvoju slovenskega jezika ter njegovi promociji v letih 2020 in 2021. Projekt je sofinanciralo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

NASLOV

Slovenščina in njene bližnje in daljne sosede

AVTOR

Vito Poredoš

ZBIRKA

Rastoča slovenščina

UREDNIKA

Maja Melinc Mlekuž, Boris Kern

DELOVNA SKUPINA

Alex Devetak, Nastja Gherlani, Dunja Grgič, Boris Kern, Dafne Marko, Maja Melinc Mlekuž, Martina Pettiroso, Vito Poredoš

RECENZENTA

Andreja Žele, Gjoko Nikolovski

ZALOŽNIK

Slovenski raziskovalni inštitut (SLORI)

VODJA PROJEKTA

Maja Melinc Mlekuž

GRAFIČNO OBLIKOVANJE IN PRELOM

Martina Pettiroso

Učne enote in drugo projektno gradivo najdete na spletnem portalu SMejse – Slovenščina kot manjšinski jezik.

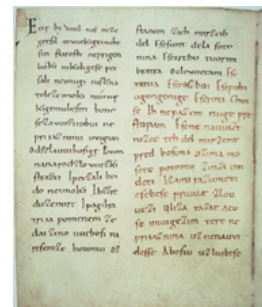

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in študijski knjižnici v Trstu
COBISS

Trst 2021

I. del

O SLOVENŠČINI

Preberi naslednje podatke in dejstva o slovenščini. Kaj že veš?

1. Slovenščino govori nekaj več kot 2 milijona ljudi.

Slovenski jezik se govori predvsem v Sloveniji in v sosednjih državah, kjer živi slovenska narodna skupnost: Italija, Avstrija, Madžarska in Hrvaška. Zaradi številnih migracij nekoč in danes pa slovenščino govorijo tudi številne skupnosti v Evropi (največ v Nemčiji) in v drugih državah sveta: Argentina, Avstralija, Kanada, Združene države Amerike ... Slovenščina z nekaj več kot dvema milijonoma govorcev ni majhen jezik, saj se izmed približno 7000 jezikov, kolikor jih danes obstaja, po številu svojih govorcev uvršča med 3 odstotke najbolj razširjenih in govorjenih jezikov na svetu.

Na zemljevidu sveta (1) označi države, kjer se govori slovensko.

Razišči še, kateri so najbolj razširjeni jeziki na svetu. Koliko govorcev imajo?

2. Najstarejši ohranjeni dokumenti v slovenščini so bili zapisani v latinici.

Med slovanskimi jeziki velja slovenščina za manjši jezik, a ravno slovenščina je bila tista, ki se je prva med njimi pojavila v latinični pisavi. Prve slovenske besede so bile v tej pisavi zapisane že pred več kot 1000 leti v besedilu, ki se imenuje *Brižinski spomeniki*.

Latinica ni edina pisava, ki jo uporabljajo slovanski jeziki.

Poišči ime druge pisave in razišči, kateri slovanski jeziki jo uporabljajo.

3. V Sloveniji poznamo okoli 50 različnih narečij.

Slovenščina premore skoraj 50 različnih dialektov, kar jo uvršča med najbolj raznolike slovanske jezike. Glavne narečne skupine so dolensko, gorenjsko, koroško, primorsko, štajersko, panonsko in rovtarsko narečje. V slovenščini poznamo celo pregovor, ki dobro povzame to jezikovno bogastvo: *Vsaka vas ima svoj glas*.

Na zemljevidu Slovenije (2) označi in različno obarvaj vseh 7 narečnih skupin. Pri tem si lahko pomagaš s Karto slovenskih narečij, ki je dostopna na portalu Fran: https://fran.si/204/sla-slovenski-lingvisticni-atlas/datoteke/SLA_Karta-narecij.pdf

4. Hodim v šolo. **Hodiva v šolo.** Hodimo v šolo ... Slovenščina in njena dvojina

Ali ste vedeli, da je slovenščina eden izmed redkih jezikov v Evropi, ki ima to posebno slovnično število?

Preveri, kateri jeziki poleg slovenščine danes še uporabljajo dvojino.

5. Republika Slovenija in Evropska unija

Republika Slovenija je nastala leta 1991. Status slovenščine se je skozi stoletja spreminjal, danes pa slovenščina ni samo uradni jezik Republike Slovenije, temveč je tudi eden izmed uradnih jezikov Evropske unije.

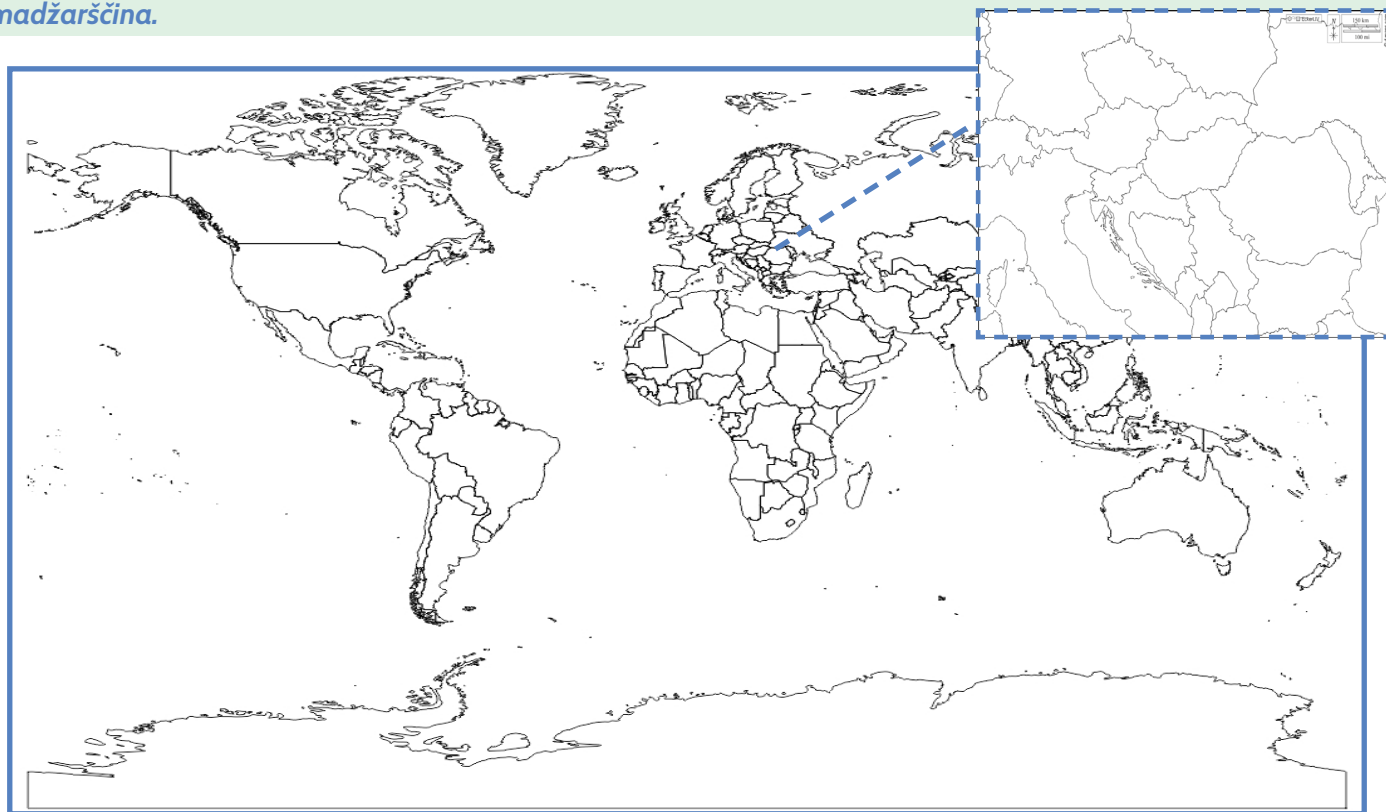
Koliko je uradnih jezikov v Evropski uniji? Naštej jih.

Preveri tudi, kdaj je Slovenija postala članica Evropske unije.

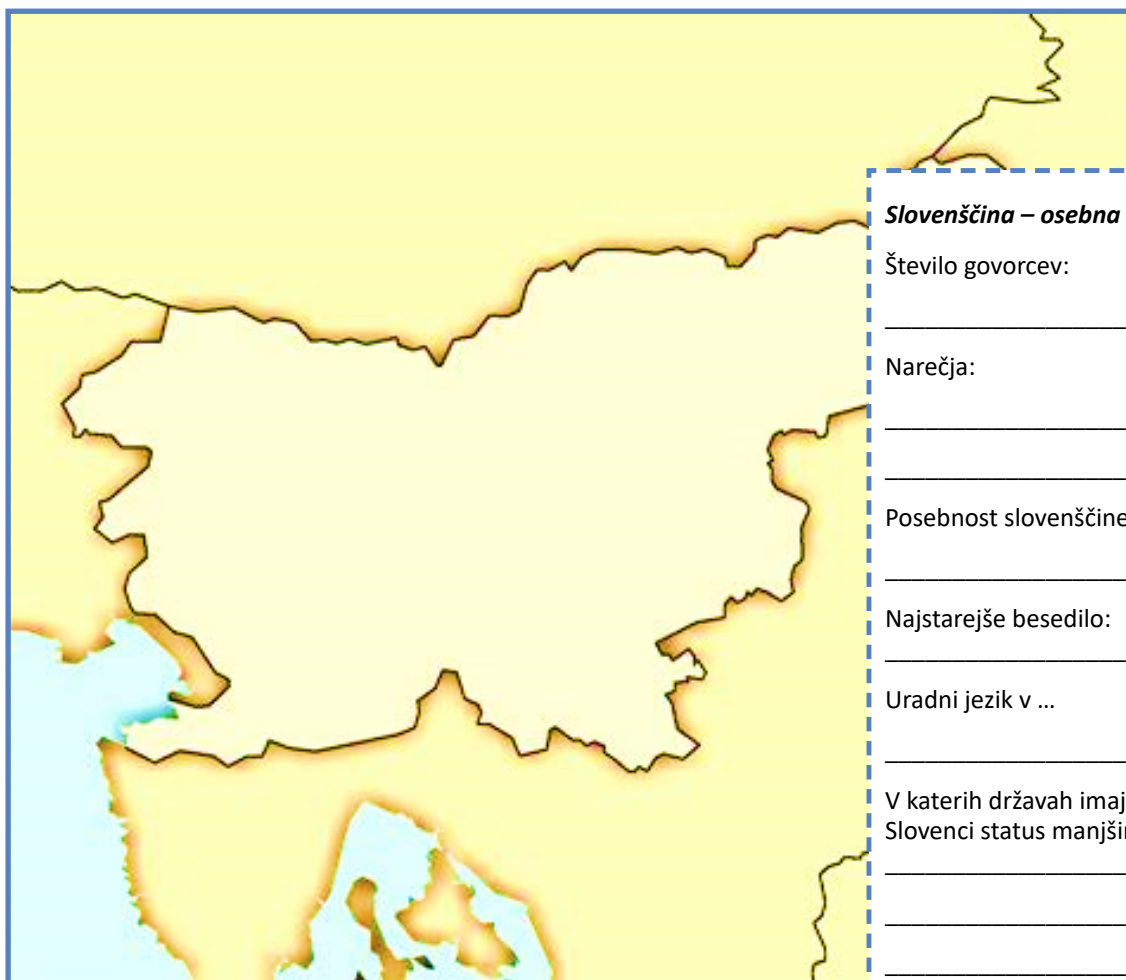
6. Ali je slovenščina edini uradni jezik v Republiki Sloveniji?

Ne. Poleg slovenščine sta v določenih občinah na skrajnem jugozahodu in severovzhodu države uradna jezika še italijanščina in madžarščina. V teh občinah namreč živita italijanska in madžarska narodna skupnost, ki jima je zagotovljena pravica do uporabe svojih jezikov v šoli in v državnih uradih.

Na zemljevidu Slovenije (2) označi območji, kjer sta poleg slovenščine uradna jezika še italijanščina in madžarščina.

Zemljevid sveta (1)

Slovenščina – osebna izkaznica

Število govorcev:

Narečja:

Posebnost slovenščine:

Najstarejše besedilo:

Uradni jezik v ...

V katerih državah imajo
Slovenci status manjšine?

Zemljevid Slovenije in Zemljevid sosednjih držav (2)

II. del

BREZMEJNA SLOVENŠČINA

1. Preberi spodnja besedila in ugotovi, kateri odstavki sodijo skupaj.

1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____

Grüß Gott! Živijo!

1

Ime mi je **Ajda**, stara sem enajst let. Ko sem bila stara štiri leta in pol, sem se z mamico in atijem preselila na Dunaj. Mamica tam dela kot učiteljica slovenščine, ati pa dela kot informatik v nekem podjetju. Imam še šestletnega brata **Miha**. Doma se z družino pogovarjam po slovensko, v šoli s sošolci pa po nemško.

Salam alaikum! Ni Hao!

2

Sem enajstletna **Safiya**. Ker imamo v moji državi štiri uradne jezike, vas pozdravljam vsaj v dveh. Prvi je v malajščini, jeziku moje mame, drugi je v mandarinščini.

Moja mama je iz Singapurja in je nekega dne po spletu spoznala mojega očeta, ki je takrat živel na Jesenicah. Čeprav sta bila 11.000 kilometrov narazen, sta se zaljubila. Moj oče se je odločil, da se preseli v Singapur. Ko sta se videla še v živo, sta si bila tako všeč, da sta se poročila. Čez eno leto sem se rodila jaz, čez pet let pa še moj bratec.

Kaixo, zer moduz? ¿Hola, que tal?

3

Ime mi je **Martin**, star sem 8 let. Z družino živimo v delu Španije, ki se mu reče Baskija. Ker nas tu veliko govori dva jezika, baskovskega in španskega, sem vas pozdravil v obeh. Moj ati prihaja iz Baskije, vendar je pred 11 leti odšel v Maribor na študijsko izmenjavo, kjer je spoznal mojo mami. Oba s sestrice **Maite**, ki je stara 5 let, sva se tako rodila v Sloveniji.

Habari! Hello!

4

Ime mi je **Benjamin**, ampak me vsi kličejo Benji. Star sem 9 let. Moj brat pa je **Tim** in je star 12 let. Z družino živimo v afriški državi Tanzanija. Mami je nekoč prišla na safari v Tanzanijo in je tam spoznala mojega očeta, ki je delal v turistični agenciji. Zaljubila sta se in se odločila, da ostaneta v Afriki. Z bratom se trudi, da bi doma čim več govorila slovensko in svahili. Ker pa obiskujeva angleško mednarodno šolo, najbolje obvladava angleščino. Če ste gledali film Levji kralj, potem tudi vi poznate nekaj besed v svahiliju. *Simba* pomeni lev, *rafiki* prijatelj, *hakuna matata* pa pomeni brez skrbi.

a

Od februarja letos živimo v mestu Donostia ali po špansko San Sebastian, ki leži ob Biskajskem zalivu, tik ob meji s Francijo. Mami dela kot učiteljica, ati je računalničar, midva s sestrice pa hodiva v šolo. Pri nas se namreč tudi vrtcu, kamor hodi Maite, reče šola. Sam pa obiskujem 2. razred osnovne šole. Zjutraj se nam pouk začne 10 minut čez 9. Dopoldanski del pouka se nam konča ob 12:30. Takrat gremo s sošolci v jedilnico, kjer imamo kosilo. Po kosilu je čas za igro. Ob 14:30 pa se nam spet začne pouk, ki traja do 16:15. Malice v šoli nimamo, zato si jo sam prinesem od doma. V prostem času zelo rad rišem. Začel sem obiskovati tudi tečaj ročnega ustvarjanja. Morda bom obiskoval tudi kakšen športni tečaj.

b

Čeprav našo šolo obiskuje zelo malo otrok, se lahko pohvalimo, da smo med najboljšimi na akademskih in športnih tekmovanjih. Letos smo bili prvaki v atletiki in plavanju, pa tudi na tekmovanju v znanosti in matematiki.

Hodim v 4. razred in imam najraje matematiko, geografijo in šport. Obožujem nogomet. Že štiri leta pa treniram tudi borilno veščino taekwondo. Letos mi je uspelo osvojiti srebrno medaljo na vzhodnoafriškem prvenstvu. Osvojil sem tudi pokal za najboljšega športnika.

c

Po štirih letih, kolikor v Avstriji traja osnovna šola, se moraš že pri desetih letih odločiti, kje boš nadaljeval šolanje. Jaz sem se odločila, da bom hodila v gimnazijo. Zdaj sem v drugem razredu nižje gimnazije, čez dve leti pa bom začela hoditi v višjo gimnazijo. Pri nas je najboljša ocena 1, najslabša pa 5. Za razliko od Slovenije šolske malice v naših šolah ne poznamo. Vsak si mora malico prinesiti sam, zato imamo posebne posode, ki jim rečemo „Jausenbox“. Hodim na dve športni dejavnosti: na odbojko in džudžicu. Džudžicu je samoobramba. Podoben je karateju, le da pri džudžicu ne napadaš, ampak se samo braniš. Zdaj se v šoli že bolje počutim, na začetku pa mi je bilo zelo težko.

č

Šola v Singapurju je zelo drugačna od slovenske šole. V Sloveniji je v razredu manj učencev, otroci se več družijo med seboj, se veliko igrajo zunaj, tudi šolskih izletov je več. Tukaj nosimo uniforme in se zelo veliko učimo, saj je šola zelo tekmovalna.

Vse popoldneve porabim za učenje in domače naloge. Tukaj je nekaj čisto običajnega, da ima vsak učenec še popoldanske inštrukcije iz angleščine in matematike. V šolo grem že ob sedmih, domov pa se vrnem okoli druge ure popoldne. Za druge dejavnosti poleg šole nimam veliko časa.

- Na zemljevidu sveta (1) označi države, v katerih prebivajo Ajda, Safiya, Martin in Benjamin.
- Kljub številnim razlikam imajo vsi nekaj skupnega. Kaj je to? Kako je to povezano z naslovom poglavja?

Kaj pa ti? Pogovarjajmo se.

- Kako pa je tebi ime? Koliko si star oz. stara in kdaj imaš rojstni dan?
- V katerem jeziku se pogovarjaš z družino in s prijatelji?
- Kateri jezik uporabljaš v šoli med poukom? Kaj pa med odmorom?

Besedilo: predstavitev osebe

- Napiši besedilo, v katerem boš predstavil sebe, svojo družino in šolo, ki jo obiskuješ. Opiši, kako poteka pouk na tvoji šoli in kaj po navadi počneš popoldne (npr. hobiji, šport, glasba).

2. Spodnje trditve označi s kljukico ✓ kot pravilne ali napačne. Če so napačne, jih popravi.

	Drži	Ne drži
1. Ajda prihaja iz Slovenije, vendar z družino že skoraj sedem let živi v avstrijskem glavnem mestu.		
2. Safiya je stara enajst let, ima pet let mlajšega brata Miha. Z družino živi v Singapurju, kjer sta poleg dveh drugih jezikov uradna jezika še malajščina in mandarinščina.		
3. Ajda in Safiya sta enako stari in imata obe mlajšega brata.		
4. Martin z družino živi v španski pokrajini Baskija, kjer je veliko ljudi dvojezičnih.		
5. Ajdini in Martinovi starši opravljajo podobne poklice.		
6. Benji in Tim sta večjezična, saj poleg slovenščine govorita še svahili in malajščino.		
7. Ajda se je v primerjavi z vrstniki iz Slovenije morala že zgodaj odločiti, na katero srednjo šolo se bo vpisala, saj v Avstriji traja osnovna šola samo 4 leta.		
8. Martinov urnik je precej poln, saj poleg šole obiskuje še športni tečaj in tečaj ročnega ustvarjanja, medtem ko prosti čas namenja risanju.		
9. Tako Ajda kot Benjamin sta zelo športna, saj poleg igre z žogo trenirata še borilne veščine: Ajda trenira karate in džiu džicu, Benji pa trenira taekwondo.		
10. Benjamin in Tim v Tanzaniji obiskujeta mednarodno šolo, kjer so učenci dobri tako v šolskem znanju kot v športu. Na šoli je učni jezik angleščina.		

3. V povedi vstavi manjkajoče besede iz spodnjega okvirčka.

drugi jezik dvojezični govorec ali dvojezična govorka prvi ali materni jezik

tuji jezik jezik okolja večjezična oseba

Ajdin (a) _____ je slovenščina, saj se je tega jezika najprej naučila in se v njem pogovarja s svojo družino. Nemščino uporablja zlasti v šoli, zato je ta zanjo (b) _____ ali (c) _____.

Martinov oče prihaja iz španske pokrajine Baskija, kjer veliko ljudi obvlada tako španščino kot baskovščino. Nekdo, ki redno uporablja dva jezika v svojem vsakdanjem življenju, je (č) _____.

Benjamin se doma sporazumeva v slovenščini in v svahiliju, medtem ko v šoli govori angleško. Nekdo, ki vsakodnevno uporablja več jezikov, je (d) _____.

Če bi se Ajda, Safiya, Martin in Benjamin začeli učiti italijanščino ali nek drug jezik, ki ga ne bi slišali v svojem domačem okolju, potem bi se ga učili kot (e) _____.

III. del

ŠOLA V SLOVENIJI, POUK V ITALIJANŠČINI

1. Oglej si posnetek slovenske mladinske oddaje *Firbcologi: italijanska šola*, v katerem je mlada novinarska ekipa obiskala neko prav posebno šolo v Sloveniji.

https://www.youtube.com/watch?v=xOR_WhHU6HQ

Še enkrat si pozorno oglej začetek posnetka (*prva minuta*) in na prazna mesta zapiši novinarska vprašanja.

1. Vprašanje: _____

Odgovor: *To je šola z italijanskim učnim jezikom. Naš učni jezik je italijanščina in imamo pouk samo v italijanščini. Nimamo ga v dveh jezikih.*

2. Vpr.: _____

Tukaj v Kopru je naša šola Pier Paolo Vergerio il Vecchio. Imamo še tri podružnice: v Bertokih, v Semedeli in v Hrvatinih. Obstaja pa še ena osnovna šola z italijanskim učnim jezikom v Izoli* in ena je še v Piranu*.*

Poišči z zvezdico* označena mesta in jih vpiši na zemljevid Slovenije (2).

3. Vpr.: _____

Tukaj je uradni jezik tudi italijanski jezik. Na bankah se lahko sporazumevamo v italijanskem in slovenskem jeziku, napisi in table so v obeh jezikih. Zato tudi obstajajo naše šole, ki so v italijanskem učnem jeziku.

4. Vpr.: _____

Priporočljivo je, da znaš vsaj nekaj, ampak se naučiš.

2. Zdaj si pa še enkrat oglej zadnji del posnetka (od 3:33 dalje), v katerem mlada novinarja Sara in Gašper opravita intervju z učenci in učenkami. Na prazna mesta na kratko povzemi njihove odgovore.

Vprašanje: *Kaj vam je težje: slovenščina ali italijanščina?*

1. Odgovor: _____

Kaj pa je tebi lažje?

2. Odg.: _____

Ali kdaj pomešate slovenščino in italijanščino?

3. Odg.: _____

Kaj pa to pomeni?

4. Odg.: _____

V katerem jeziku pa se pogovarjate med odmorom?

5. Odg.: _____

V katerem jeziku so vaši učbeniki?

6. Odg.: _____

Pogovarjajmo se.

- Kaj je posebnost *Osnovne šole Pier Paolo Vergerio il Vecchio*? Ali je kaj podobna šoli, ki jo ti obiskuješ?
- Kakšna je po tvojem mnenju razlika med šolo **z učnim jezikom** v italijanščini, šolo z učnim jezikom v slovenščini in **dvojezično** šolo?
- V katerih jezikih poteka pouk na tvoji šoli? Katere jezike uporabljate pri posameznih šolskih predmetih? Naštej in opiši jih.
- Ali uporabljaš slovenščino tudi izven šole? Doma, s prijatelji, pri popoldanskih dejavnostih?
- Ali si tudi ti že kdaj med sabo pomešal oz. pomešala jezike, ki jih govoriš ali se jih učiš? Ali se spomniš kakšnega še posebej smešnega primera?

3. Slovenska ali italijanska šola?

Dopolni besedilo z manjkajočimi besedami, ki se nahajajo na koncu naloge.

V Osnovni šoli Pier Paolo Vergerio il Vecchio poteka pouk v _____(a) jeziku. Šola je sicer namenjena otrokom iz _____(b) narodne skupnosti v Sloveniji, vendar jo lahko obiskujejo tudi drugi otroci. Šola se nahaja v zelo stari, a lepi stavbi iz 17. stoletja v starem središču Kopra. Osnovna šola se imenuje po _____(c) humanistu Pieru Paulu Vergeriju Starejšem, ki je živel med letoma 1370 in 1444. Šolski predmeti, ki se jih učenci in učenke učijo, so enaki predmetom na _____(č) šolah, le da so prilagojeni njihovi skupnosti. Pri zgodovini se tako poleg splošne in slovenske dodatno učijo še _____(d) zgodovino, pri zemljepisu pa obravnavajo tudi vsebine, ki se nanašajo na Italijo.

Učni jezik je _____(e), _____(f) pa je jezik okolja. Prvi tuj jezik je _____(g), pri izbirnih predmetih pa lahko izbirajo med _____(h) ali _____(i).

italijanske

slovenskih

italijansko

slovenščina

angleščina

italijanščina

španščino

italijanskem

koprskem

francoščino

Poveži začetek stavka s podatkom na desni:

OŠ v Sloveniji traja ...	... 1. septembra.
Učenci so stari ...	... 45 minut.
Pouk se začne ...	... en teden.
Šola se konča ...	... 5 dodatnih prostih dni.
Ena ura pouka traja ...	... 24. junija.
Jesenske, novoletne, zimske in prvomajske počitnice trajajo ...	... od 6 do 15 let.
Učenci imajo lahko po lastni izbiri še ...	... devet let.

- Primerjaj šolo v Sloveniji s šolo, ki jo ti obiskuješ. Katere so razlike med njima? Poišči jih.

Primer: *Ena ura pouka v Sloveniji traja 45 minut, medtem ko pri nas traja ...*

- Še enkrat preberi besedila o Ajdi, Safiyi, Martinu in Benjaminu.

Poišči podobnosti in razlike med njihovim in tvojim šolskim vsakdanom.

Napiši predstavitev svoje šole. Za zgled lahko vzameš besedilo o OŠ Pier Paolo Vergerio il Vecchio.

4. Šolski izlet ... v šolo!?

- Učenci in učenke *Osnovne šole Vipava** so se podali na šolski izlet v Koper, kjer so obiskali vrstnike in vrstnice iz *Osnovne šole Pier Paolo Vergerio il Vecchio*. **Preberi, kaj so tam doživeli.**

* Ali veš, kje je mesto Vipava? Označi ga na zemljevidu Slovenije (2).

>

V sredo, 17. 4., smo se z učiteljico za italijanščino odpravili v Koper. Po prihodu v mesto smo se sprehodili do šole, ki jo obiskujejo otroci iz (1) _____. Ravnatelj nam je predstavil šolo in dogodivščine, ki spremljajo učence od 6. do 9. razreda. Razložil nam je tudi, da to ni (2) _____, saj na njej govorijo le v italijanskem jeziku. Po malici nas je ravnatelj razdelil v štiri skupine. Naša skupina je obiskala pouk biologije, kjer smo reševali naloge o Darwinu in spoznavali (3) _____. Ostale tri skupine so bile pri pouku italijanščine, angleščine in matematike. Po končani uri nam je učiteljica španščine razkazala Koper. Na koncu pa smo se lahko sami sprehajali ob obali in jedli sladoled. Domov smo se vrnili ob 13.20. ELA☺

>

V okviru izbirnega predmeta italijanščina smo odšli na obisk šole z italijanskim učnim jezikom. Ko smo prispeli, nas je tam pričakal (4) _____. Predstavil nam je njihovo šolo in njeno delovanje. Bilo je zelo zanimivo, saj se na nekaterih področjih njihova šola zelo razlikuje od naše. Nato smo se učencem te šole pridružili pri uri matematike. Bilo je zelo zanimivo. Bala sem se, da ne bom ničesar razumela, a je bilo vse v redu, saj vsi učenci (5) _____. Zatem smo se sprehodili do glavne koprške plaže, kjer smo si privoščili sladoled in nato počeli, kar smo hoteli. Ko sem prišla domov, sem bila vesela, da je učiteljica organizirala to ekskurzijo, saj sem se naučila nekaj novih stvari in se zabavala. MAŠA*

>

Dejansko sem razumela učiteljico razlago v italijanščini. Zelo zanimivo se mi je zdelo, kako lahko so učenci (6) _____. Bili so bolj pridni kot učenci naše šole, čeprav sem videla nekaj skritih telefonov. V razredu je bilo dvanajst učencev in učenk, učiteljica ni uporabljala nobenih elektronskih naprav, ki so v uporabi pri nas (računalnik, interaktivna tabla). Čeprav je bila šola enojezična, so nam (7) _____ razložili kaj v slovenščini. Pri pouku smo bili samo eno uro, kar pa se mi je zdelo premalo. Na splošno je bil dan zanimiv in če bi imela možnost, bi obisk ponovila. FAVSTINA♥

>

Naša skupina je bila pri uri biologije. Zanimivo se mi je zdelo, da so učenci z učiteljem govorili po italijansko, med sabo pa v slovenščini. Na tej šoli se namreč ne učijo le italijanski otroci, pač pa tudi (8) _____ iz različnih evropskih držav. Tudi (9) _____, ki smo jih dobili, so bili v italijanskem jeziku, zato mi jih je bilo težko rešiti, čeprav smo to snov na naši šoli že obravnavali. Ko se je ura končala, smo šli ven in si ogledali Koper. Najboljše je bilo, ko smo lahko šli (10) _____ na sladoled in na sprehod ob obali. TINA✱

Reši spodnje naloge.

- V besedilih, ki so jih zapisale Ela, Maša, Faustina in Tina, manjka nekaj besed. Poišči jih v spodnjem okvirčku in jih zapiši na pravilno mesto.
 - a) kdaj pa kdaj
 - b) naravoslovne pojme
 - c) preklapljali med obema jezikoma
 - č) italijanske narodne skupnosti
 - d) Slovenci, zamejci in nekaj tujcev
 - e) dvojezična šola
 - f) ravnatelj šole
 - g) znajo tudi slovensko
 - h) delovni listi
 - i) po svoje
- Učenke OŠ Vipava so lepo opisale šolski izlet v Koper, vendar so pozabile na nekaj zelo pomembnega – na naslov. H katerim besedilom sodijo spodnji naslovi?

Kako se reče poštevanka po italijansko?

**Pridni učenci med
poukom pišejo,
poredni tipkajo**

Otroci prihajajo z vseh vetrov

ŠOLSKI IZLET S SLADKIM KONCEM

- Naslednje stavke dopolni z ustreznim glagolom na desni strani. Včasih sta možni **2 rešitvi**.
 - Če je učni jezik slovenski, potem učitelj ali učiteljica _____ šolsko snov v slovenščini. **poučevati / razlagati / učiti se**
 - Kje ne smemo _____ elektronskih naprav? **rabiti / uporabljati / porabljati**
 - _____ je, da se ne bo razumel z novimi sošolci. **bati se / skrbeti / plašiti**
 - Ali ste pri pouku biologije že _____ Darwina? **spoznati / učiti se / obravnavati**
 - Po ogledu šole nam je učiteljica _____ še mesto. **razlagati / razkazati / razgrniti**
 - Med poukom učenci ne smejo _____ na telefon. **tipkati / pisati / uporabljati**
 - Učenci so se _____ na šolski izlet na morje. **iti / podati se / odpraviti se**
 - Ko se je pouk končal, smo se _____ do plaže. **sprehajati se / sprehoditi se**
 - S sladoledom v roki smo se _____ po obali. **sprehajati se / sprehoditi se**

PERO ALI TIPKOVNICA?

1. Pozorno si oglej novinarski prispevek iz oddaje Infodrom, v katerem novinarka sprašuje strokovnjakinjo in šolsko mladino, ali je bolje pisati na papir ali na računalnik. Kaj pravijo?

<https://otroski.rtvslj.si/infodrom/prispevek/3799>

- Še enkrat si oglej prispevek in se osredotoči na podatke, ki jih našteva novinarka. V spodnjih besedilih prečrtaj napačne podatke.

Prvo obliko pisave naj bi razvili (a) **Egipčani – Sumeri – Kitajci**, in sicer pred več kot 5000 leti. S trstenimi paličicami so v glinaste ploščice vrezovali (b) **črke – hieroglifi – simbole**. Kmalu se je pojavila pisava še v (c) **Egiptu – Mezopotamiji – Mali Aziji**, svojo pa je imela tudi civilizacija v dolini reke (č) **Ind – Evfrat – Tigris**. Po svetu se je kaj hitro razvilo več vrst pisav. Med njimi tudi naša tako imenovana (d) **cirilica – latinščina – latinica**.

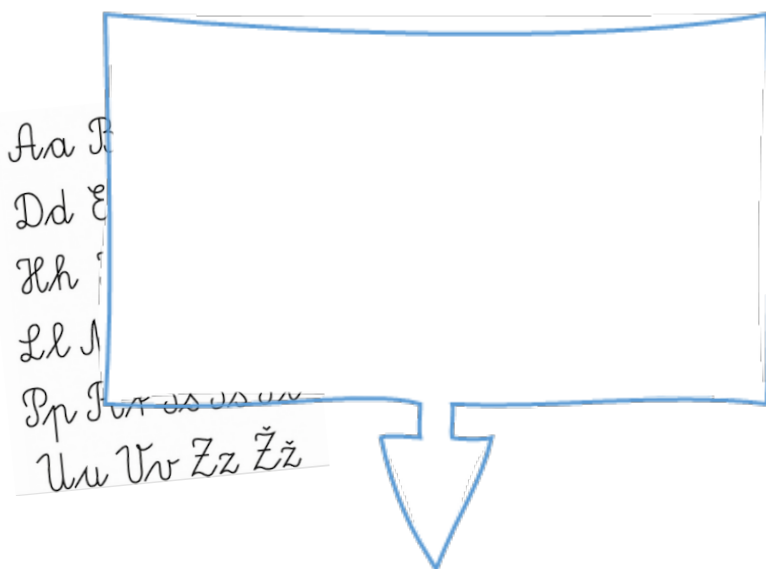
Pisanje z roko je nekaterim v veselje, drugim pa bolj v nadlogo. Vendar strokovnjaki pravijo, da močno vpliva na (e) **razkroj – razvoj – razpon** možganov. Pri pisanju in branju namreč sodeluje (f) **velik – večji – največji** del možganov kot pri tipkanju.

Morda bi na (f) **računalnik – prenosni računalnik – tablični računalnik** hitreje zabeležili več učne snovi, vendar bi s tipkovnico težko čakali po zadnjih straneh zvezkov ali med poukom napisali sporočila (g) **simpatizerju – simpatizerki – simpatiji**.

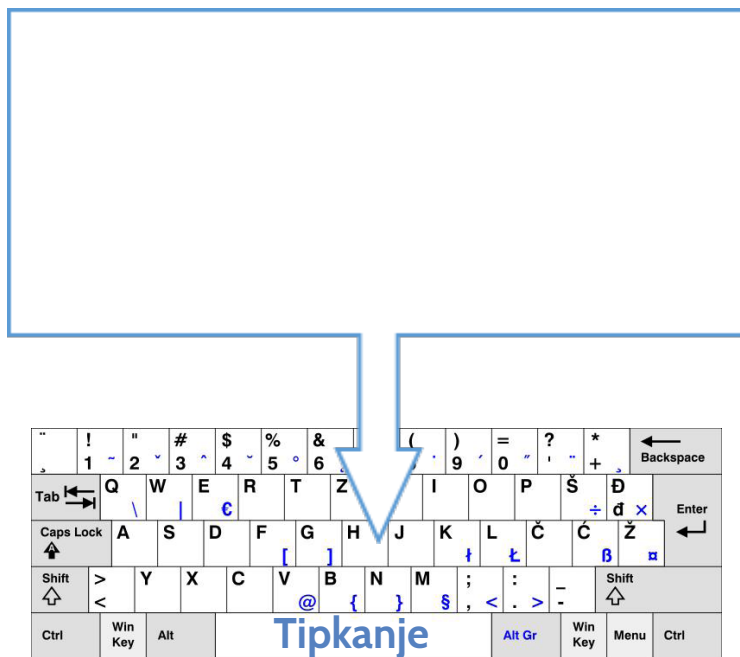
- Kaj so o pisavi povedali učenec Maks in učenki Sara ter Nika? Ali raje pišejo z roko ali raje tipkajo? Zabeleži njihove odgovore:

	<i>Raje piše z roko ali raje tipka?</i>	Zakaj?
Sara		
Nika		
Maks		

- Strokovnjakinja **Simona Tancing** je izpostavila **dve prednosti**, ki ju prinašata tako *pisanje z roko* kot tipkanje. Kateri?

Pisanje z roko

Tipkanje

- Kaj pa ti? Raje pišeš z roko ali raje tipkaš? Zakaj?
- Katere so po tvojem mnenju **prednosti** in katere so **slabosti** pisanja z roko na papir oziroma tipkanja na računalnik?

2. Preberi besedilo o društvu, ki si prizadeva ohraniti kulturo pisanja z roko.

PISANJE Z ROKO IMA SVOJE PREDNOSTI

Revija Vzajemnost, 18. januarja 2021

Društvo *Radi pišemo z roko* že šesto leto zapored pripravlja Teden pisanja z roko, ki ima za naše telo in možgane večjo korist od tipkanja na tipkovnico. Društvo na ta način opominja, da je pisanje z roko tudi v času prevlade digitalne komunikacije nepogrešljiva spretnost, ki jo moramo ohranjati in negovati.

»Dobro se zavedamo, da je postalo tipkanje dominanten način pisanja tako pri mlajših kot pri starejših. Izobraževanja na daljavo brez računalnika in drugih elektronskih naprav ne bi bilo mogoče organizirati. Tudi na delovnih mestih izginja pisanje z roko. A prav to spoznanje nas opozarja, da je treba prepoznavati in izkoriščati prednosti obojega,« so zapisali v društvu *Radi pišemo z roko*.

»Danes si ne moremo več zamišljati pisanja brez tipkanja, ker pa vedno manj pišemo z roko, postaja naša pisava manj čitljiva in toga, zato večkrat nadomeščamo pisano pisavo s tiskano. To se dogaja pri mlajših in starejših,« ugotavljajo v društvu. Vendar pa je pisanje z roko povezano z našim živčnim in mišičnim sistemom. Pri pisanju bolj razmišljamo, kaj bomo napisali, medtem ko pri tipkanju napako enostavno izbrišemo. Strokovnjaki ugotavljajo, da naši možgani bolj kompleksno delujejo pri pisanju z roko kot pri pisanju na tipkovnico. Informacija, ki jo napišemo z roko, se v spominu zadrži dlje časa. Pri pisanju z roko se nam utrne več idej, ohranjamo dolgotrajnejšo pozornost in tako vzdržujemo naše možgane v dobri formi, tudi ko smo starejši. »Nenazadnje pa so z roko napisana sporočila bolj osebna, izražajo spoštovanje in naklonjenost,« so poudarili v društvu.

Anita Žmahar

Odgovori na vprašanja.

- Kako se glasi naslov besedila? _____
- Kdo je avtor oz. avtorica besedila? _____
- Kje je bilo besedilo objavljeno? _____
- Kdaj je bilo besedilo objavljeno? _____
- Podčrtaj teme, o katerih govori besedilo:

Prednosti pisanja z roko v primerjavi s tipkanjem / Praktični napotki in konkretni predlogi za lepšo pisavo

Pozitivni učinki pisanja z roko: boljši spomin ... / Znanstvene ugotovitve o zelo škodljivem delovanju računalnika

Vabilo na Teden pisanja z roko / Ugotovitve o zapletenem delovanju možganov med pisanjem z roko

- 3. Preberi naslednje trditve in označi, ali je posamezna trditev resnična ali neresnična.

Neresnične trditve v zvezku preoblikuj tako, da bodo postale resnične.		Trditev je ...
1.	Društvo Radi pišemo z roko vsako leto organizira dogodke, na katerih poudarja, kako pomembno je za človeka pisanje z roko.	
2.	V društvu pravijo, da je digitalna komunikacija nepotrebna in pogrešljiva.	
3.	Dandanes čedalje več ljudi pri svojem delu namesto papirja in peresa uporablja računalnik ali druge elektronske naprave.	
4.	Tako pisanje z roko kot tipkanje imata lahko po besedah društva pozitivne plati, če jih le znamo pravilno izkoriščati.	
5.	Ker danes prevladuje uporaba računalnika, imamo manj priložnosti za vajo s pisalom. Posledice se vidijo v tem, da pišemo čedalje grše.	
6.	Naši možgani bolje delujejo, če pišemo s peresom kot pa s tipkovnico.	
7.	Pisanje v človeku sproži proces delovanja številnih živcev, medtem ko mišice mirujejo.	
8.	Informacija, ki jo zapišemo s tipkovnico, se v našem spominu ohrani dlje časa in tudi bolj pozorni smo na delo, ki ga opravljamo.	
9.	Dlje časa kot bomo pisali z roko, manj težav bomo imeli s spominom in z ohranjanjem pozornosti v starosti.	
10.	V društvu so prepričani, da so z roko napisana sporočila do naslovnika bolj spoštljiva in osebna.	

4. Pridruži se dogajanju!

Društvo Radi pišemo z roko vsako leto v Sloveniji organizira **Teden pisanja z roko**, v katerem sodelujejo osnovne in srednje šole, domovi za starejše, ljudske univerze in knjižnice. Društvo bo tudi v tem šolskem letu pripravilo zanimiv izziv.

- Spremljaj obvestila in dodatna navodila na spletni strani društva ter se skupaj s sošolci in sošolkami pridružite vseslovenskemu dogajanju: www.pisemozroko.si

*Teden
pisanja
z roko
2022
17.1. – 21.1.2022*

- Medtem ko čakaš na zgornji dogodek, lahko za vajo že zdaj napišeš besedilo, ki so ga morali napisati udeleženci Tedna pisanja z roko 2021, in sicer **pismo prijatelju**. Ali se še spomniš, katere sestavne dele mora vsebovati pismo?

podpis

vsebina

kraj in datum

pozdrav

nagovor

Doberdob, 10. 9. 2021

Draga Sara,

kako si kaj? Jaz sem preživel zelo lepe poletne počitnice. Malo sem bil doma, malo na morju, malo pa v gorah. Na morju sem se kopal in nabiral školjke, medtem ko sem u gorah z družino hodil na krajše izlete. Doma sem večino časa preživel za računalnikom ali knjigo. Prebral sem zelo zanimiv roman z naslovom Kolesar naj bo. V zgodbi se glavni junaki s kolesom odpravijo na izlet do babice, ki živi na deželi.

Zgodba mi je bila tako zelo všeč, da bi se tudi jaz rad s prijatelji nekega dne podal na takšen izlet. Kaj praviš? Lahko povabiva še najine sošolce in sošolke.

Lepo te pozdravljam.

David

Obkroži pravilno rešitev.

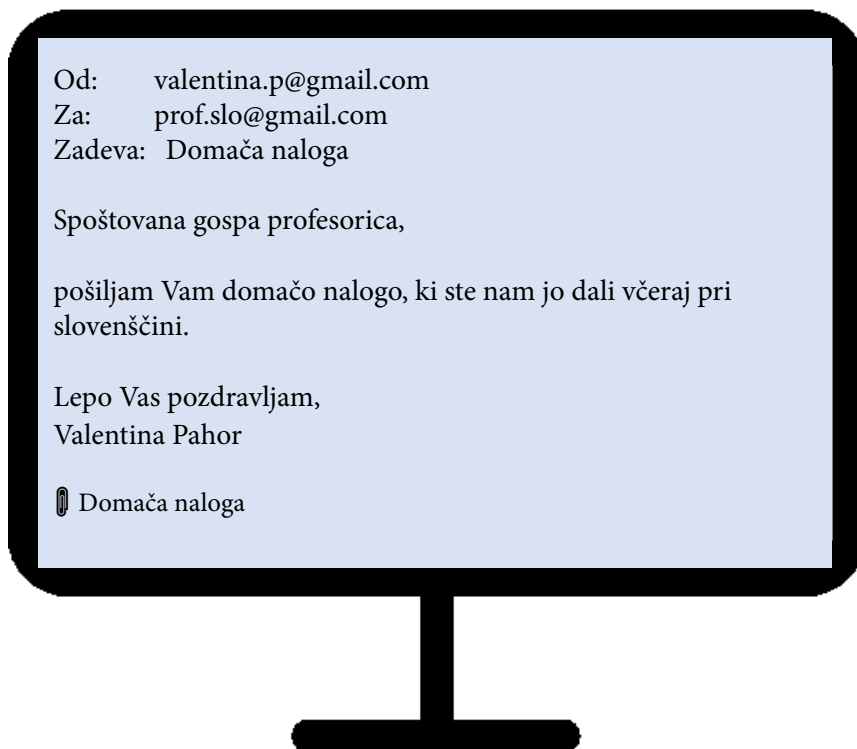
Besedilo z naslovom *Pisanje z roko ima svoje prednosti* je **javno/zasebno**, saj je bilo objavljeno v medijih (spletna stran, časopis, revija ...). Takšna besedila so namenjena javnosti in jih lahko prebere vsakdo.

Medtem je Davidovo pismo **javno/zasebno**, saj ga lahko prebere samo tista oseba, ki ji je pismo namenjeno. V tem primeru je to Davidova prijateljica Sara.

5. SMS in e-pošta

Ohranjanje kulture pisanja z roko prinaša številne koristi za boljše pomnjenje in delovanje naših možganov, vendar je v današnjem času pomembno razvijati tudi veščine elektronskega sporazumevanja s pomočjo osebnih računalnikov, pametnih telefonov in ostalih elektronskih naprav.

- Preberi si spodnji besedili (SMS in e-pošta) in odgovori na vprašanja.

1. Kdo je pošiljatelj SMS-a in e-pošte? _____
2. Kdo je prejemnik SMS-a? _____
3. Kdo je prejemnik oz. naslovnik e-pošte? _____
4. Katera nagovora in pozdrava je Valentina uporabila v obeh besedilih? Kako se je podpisala? _____

Besedilo	Nagovor	Pozdrav	Podpis
SMS			
e-pošta			

5. Ali sta zgornji besedili **javni** ali **zasebni**? Utemelji svoj odgovor.
6. Ali Valentina naslovnika prvega besedila vika ali tika? Zakaj?
7. Katere prejemnike bi Valentina še lahko tikala? Zakaj takšne prejemnike lahko tikamo?
8. Zakaj Valentina v drugem besedilu ne more uporabiti enakega nagovora in pozdrava kot v prvem besedilu?

- Dopolni spodnje besedilo z manjkajočimi besedami iz okvirčka:

<i>uradno</i>	<i>neuradno</i>	<i>tikamo</i>	<i>vikamo</i>
<i>imenom</i>	<i>priimkom</i>	<i>prejemnikom</i>	<i>naslovnika</i>

Besedilo, ki ga pošljemo a) _____, kot so sorodniki in sorodnice, prijatelji in prijateljice ali znanci in znanke, je b) _____, saj te osebe poznamo, smo z njimi čustveno povezani in smo si družbeno enakovredni. Takšne osebe v besedilu po navadi c) _____ in se na koncu podpišemo samo z č) _____.

d) _____ besedilo po navadi pošljemo osebam, ki jih ne poznamo osebno in z njimi nismo v družbeno enakovrednem položaju: profesorji in profesorice, uradniki in uradnice, uslužbenci in uslužbenke nekega podjetja, banke, pošte ... e) _____ v takšnem besedilu po navadi f) _____ in se na koncu besedila podpišemo z imenom in g) _____.

- Zapiši, ali so naslednji nagovori in pozdravi tipični za **uradno** ali **neuradno** besedilo.

Nagovor	
Dragi / Draga ...	
Pozdravljeni, ...	
Ojla! / Živijo!	
Spoštovani gospod ...	
Hej, zdravo.	

Pozdrav	
Lepo Vas pozdravljam.	
Lep pozdrav	
Lepo te pozdravljam.	
S spoštovanjem	
Objem	

- Razloži razliko med zasebnim in javnim ter med uradnim in neuradnim besedilom.
- Ali je lahko zasebno besedilo tako uradno kot neuradno? Podaj nekaj primerov.

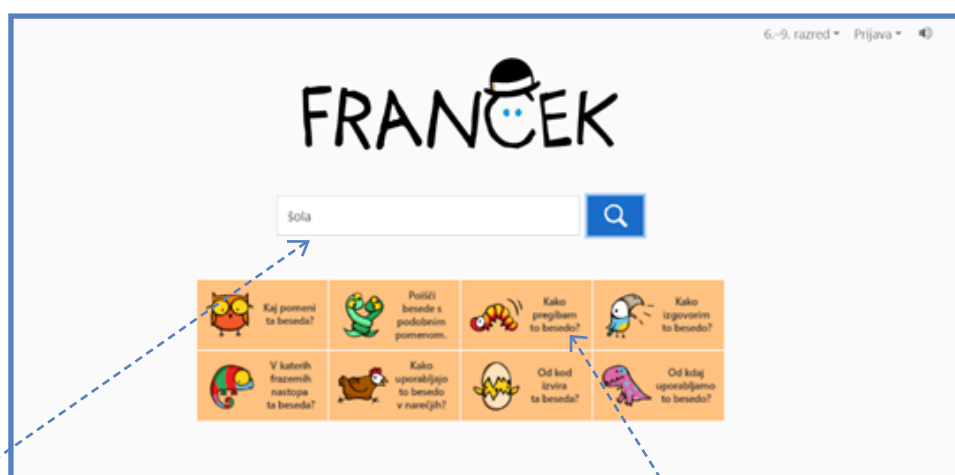
6. Slovenščina na spletu – Franček

Svetovni splet ali internet nam poleg hitrejšega sporazumevanja omogoča tudi hitrejšo iskanje podatkov, ki jih potrebujemo v vsakdanjem življenju.

Pri učenju knjižne slovenščine si lahko pomagamo s spletnim portalom **Franček**.

Poglejmo, kako deluje:

1. V spletni iskalnik vtipkaj naslednji naslov: www.francek.si

2. Ko odpreš Frančka, v iskalno vrstico vpiši neko besedo (npr. *šola*, *osnoven*, *hoditi*).

- Če iščemo **samostalnik**, potem zapišemo besedo **v prvem sklonu** in **v ednini** (npr. *učenec*, *šola*, *leto*). Samostalnik zapišemo **v množini**, če iščemo množinski samostalnik, ki ne pozna oblike v ednini: npr. *možgani*, *počitnice*, *vrata*).
- Če iščemo **pridevnik**, potem zapišemo besedo v **prvem sklonu ednine moškega spola** (*dober*, *osnoven*, *šolski*).
- Podobno iščemo tudi pregibni besedni vrsti **zaimek** in **števnik**.
- Če iščemo **glagol**, potem zapišemo besedo v **nedoločniku** (*hoditi*, *ukvarjati se*, *misliti si*).

3. V nadaljevanju lahko preveriš: **pomen** iskane besede, njene **sopomenke**, kako besedo **pregibamo** in **izgovarjamo**, v katerih **frazilih se pojavlja** in kako jo **uporabljamo v narečjih**. Preveriš lahko tudi, od **kod beseda izvira** in **od kdaj jo uporabljamo**.

4. Poišči **pomene** naslednjih besed: *prejemnik*, *naslovnik*, *SMS*, *e-pošta*, *veščina*, *vešč*, *brskati*.

REŠITVE

I. O slovenščini

1. Naštete države poiščite s pomočjo atlasa ali svetovnega spleta.

Najbolj razširjeni jeziki na svetu so **mandarinska kitajščina** (890 milijonov govorcev), **španščina** (330 milijonov ljudi), **angleščina** (320 milijonov govorcev), **bengalsčina** (190 milijonov govorcev), **hindijščina** (180 milijonov govorcev) ... Število govorcev je približno in se lahko v različnih virih razlikuje.

2. Cirilična pisava oz. cirilica. Bolgarski, makedonski, srbski, ruski, beloruski in ukrajinski jezik.

3. Vir: <https://www.gov.si/novice/2021-01-12-narecja-bogatijo-slovenski-jezik/> [29. 10. 2021]

4. Poleg slovenščine pozna dvojino še lužiška srbščina. Ta jezik se govori v vzhodni Nemčiji ob meji s Češko in Poljsko.

5. Uradni jeziki Evropske unije so *bolgarščina, hrvaščina, češčina, danščina, nizozemščina, angleščina, estonščina, finščina, francoščina, nemščina, grščina, madžarščina, irščina, italijanščina, latvijščina, litovščina, malteščina, poljščina, portugalsčina, romunščina, slovaščina, slovenščina, španščina in švedščina*.

Slovenija je pristopila k Evropski uniji 1. maja 2004.

6. Na zemljevidu na zahodu Slovenije pobarvajte **celotni obalni pas mest Izole, Kopra in Pirana**, na vzhodu Slovenije pa **obmejni pas z Madžarsko**. Vir: <https://www.domovina.je/razkosje-imeti-manjsine/> [29. 10. 2021]

II. Brezmejna slovenščina

1. 1c; 2č; 3a; 4b

S pomočjo atlasa ali svetovnega spleta poiščite Avstrijo, Baskijo (Španija), Singapur (Azija) in Tanzanijo (Afrika).

Različni odgovori: Vsi otroci v svojem vsakdanjem življenju uporabljajo več kot en jezik. Poleg jezikov, ki jih uporabljajo v šoli, govorijo tudi slovensko. Vsi otroci so na nek način povezani s slovenščino ali s Slovenijo.

2. 1. Drži; 2. **Ne drži**, saj ne vemo, kako se imenuje Safyjin brat; 3. Drži; 4. Drži; 5. Drži. 6. **Ne drži**, saj brata ne govorita malajsko, temveč angleško; 7. Drži; 8. **Ne drži**, saj Martin zaenkrat obiskuje samo tečaj ročnega ustvarjanja; 9. **Ne drži**, saj Ajda ne trenira karateja, temveč odbojko; 10. Drži.

3.

a) prvi ali materni jezik; b) drugi jezik; c) jezik okolja; č) dvojezični govorec ali dvojezična govorka; d) večjezična oseba; e) tuji jezik.

III. Šola v Sloveniji, pouk v italijanščini

1.

Ali je to italijanska ali dvojezična šola in kaj je razlika? / A je to edina taka šola v Sloveniji? / Zakaj so take šole samo tukaj na Primorskem? / Ali se lahko vpišeš sem, tudi če ne znaš italijansko?

2.

Meni je lažja slovenščina, zato ker je moj materni jezik in govorim doma slovensko. / Meni je lažja italijanščina, ker govorim tudi doma italijansko. / Ja, ko sem z mamo rečem »tipo«: Mami, moram delati »compiti«. / Da moram delati domačo nalogo. / Ja, jaz rečem: *Mamma, ieri ho fatto sul »koleni« la »modrica«.* / Da sem si včeraj na kolenu »naredila modrico«. (*Da sem se udarila v koleno.*) / Ona je moja sestrična. Med odmori govorimo v italijanščini, doma pa v slovenščini. / V italijanščini.

3.

a) italijanskem; b) italijanske; c) koprskem; č) slovenskih; d) italijansko; e) italijanščina; f) slovenščina; g) angleščina; h) francoščino; i) španščino.

OŠ v Sloveniji traja **devet let**. Učenci so stari **od 6 do 15 let**. Pouk se začne **1. septembra**. Šola se konča **24. junija**. Ena ura pouka traja **45 minut**. Jesenske, novoletne, zimske in prvomajske počitnice trajajo **en teden**. Učenci imajo lahko po lastni izbiri še **5 dodatnih prostih dni**.

4. Šolski izlet ... v šolo!?

- 1č; 2e; 3b; 4f; 5g; 6c; 7a; 8d; 9h; 10i
- *Vrstni red naslovov:* Šolski izlet s sladkim koncem / Kako se reče poštevanka po italijansko? / Pridni učenci med poukom pišejo, poredni tipkajo / Otroci prihajajo z vseh vetrov
- 1. poučuje ali razlaga / 2. uporabljati / 3. Bal se / 4. spoznali ali obravnavali / 5. razkazala / 6. tipkati ali pisati / 7. podali ali odpravili / 8. sprehodili / 9. sprehajali

IV. Pero ali tipkovnica

1.

- a) Egipčani, Sumerci; b) črke, hieroglifi; c) Mezopotamiji, Mali Aziji; č) Evfrat, Tigri; d) cirilica, latinščina; e) razkroj, razpon; f) velik, največji; g) prenosni računalnik, tablični računalnik; h) simpatizerju, simpatizerki
- Pri Sari ne izvemo, kaj ima raje. Izvemo samo to, da ima rada pisavo, ker je enostavna in nima težkih pismenk. **Nika raje piše z roko**, ker so ji vse oblike in vijuge pri pisanju črkah. Pisanje na roko po njenem mnenju ne škoduje očem in si pri pisanju na roko bolj pozoren. **Maks raje tipka**, ker lahko večkrat popravi napake.
- Prednosti pisanja na roko sta boljše razumevanje in pomnjenje gradiva.
Prednosti tipkanja sta hitrost in večja količina napisanega gradiva.

2.

- Pisanje z roko ima svoje prednosti; • Anita Žmahar; • V reviji Vzajemnost; • 18. januarja 2021;
- Prednosti pisanja z roko v primerjavi s tipkanjem. Pozitivni učinki pisanja z roko: boljši spomin; Ugotovitve o zapletenem delovanju možganov med pisanjem z roko.

3.

1. resnična; 2. **neresnična** (V društvu pravijo, da je pisanje z roko nepogrešljiva spretnost, ki jo moramo ohranjati in negovati.) 3. resnična; 4. resnična; 5. resnična; 6. resnična; 7. **neresnična** (Pri pisanju z roko delujejo tako živci kot mišice.); 8. **neresnična** (Informacija, ki jo zapišemo s peresom/roko, se v našem spominu ohrani dlje časa.); 9. resnična; 10. resnična.

4.

- Zgoraj levo: **nagovor**; spodaj levo: **pozdrav**; zgoraj desno: **kraj in datum**; na sredini desno: **vsebina**; spodaj desno: **podpis**.
Prvo besedilo je **javno**, medtem ko je drugo **zasebno**.

5.

1. Pošiljatelj obeh sporočil je **Valentina Pahor**.
 2. Prejemnik SMS-a je **Barbara**.
 3. Prejemnik e-pošte je **profesorica slovenščine**.
 4. SMS: Ciao, Barbara! / Pozdravčki, / Valentina
 5. E-pošta: Spoštovana gospa profesorica, / Lepo Vas pozdravljam, / Valentina Pahor
 6. Obe besedili oz. sporočili sta **zasebni**, ker sta v obeh primerih namenjeni samo eni določeni osebi.
 7. Valentina prvega naslovnika tika, ker sta Valentina in Barbara prijateljici.
 8. Tikamo družinske člane, prijatelje in prijateljice, znanke in znanke ... To so ljudje, ki jih dobro poznamo ali smo z njimi družbeno enakovredni.
 9. V drugem besedilu oz. sporočilu Valentina piše svoji profesorici slovenščine, s katero nista družbeno enakovredni.
- a) prejemnikom; b) neuradno; c) tikamo; č) imenom; d) Uradno; e) Naslovnika; f) vikamo; g) priimkom
 - Nagovor: neuradno, uradno, neuradno, uradno, neuradno
Pozdrav: uradno, oboje, neuradno, uradno, neuradno

6. Slovenščina na spletu

Prejemnik: kdor kaj prejme; komur je kaj namenjeno, zlasti listina ali spis.

Naslovnik: prejemnik pošiljke; prejemnik pošiljke.

SMS: kratko, s številom znakov omejeno pisno sporočilo, navadno poslano po mobilnem telefonu.

e-pošta: elektronska pošta

Viri in literatura

- Alič T. idr. *Lo sloveno in tasca = Žepna slovenščina*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2019.
- Jamnik Vidic, B. (april 2020). Kaixo, zer moduz? Živjo, kako si? ¿Hola, que tal? *Moj planet*, 16, 10–11.
- Jamnik Vidic, B. (september 2020). Habari! Mambo Vipi? Živijo! Kako si? *Moj planet*, 16, 10–11.
- Jamnik Vidic, B. (oktober 2020). Grüß Gott! Dober dan! *Moj planet*, 16, 10–11.
- Jamnik Vidic, B. (november 2020). Salam alaikum! Ni hao! Živjo! *Moj planet*, 16, 10–11.
- Natlačen E. Slovenščina: 7 fascinantnih dejstev o našem jeziku, ki so jih opazili tuji mediji. <https://www.vandraj.si/slovenscina-7-fascinantnih-dejstev-o-nasem-jeziku-ki-so-jih-opazili-tuji-mediji/> [11. 8. 2021]
- <https://www.os-vipava.si/2019/04/nekaj-utrinkov-z-obiska-osnovne-sole-pier-paolo-vergerio-il-vecchio-v-kopru/> [12. 8. 2021]
- <https://www.gov.si teme/o-osnovni-soli/> [12. 8. 2021]
- https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/slovenia_sl [2. 11. 2021]
- <http://www.vergerio.si/nasa-sola-2/> [12. 8. 2021]
- https://www.youtube.com/watch?v=xOR_WhHU6HQ [12. 8. 2021]
- <https://otroski.rtvsl.si/infodrom/prispevek/3799> [12. 8. 2021]
- <https://www.vzajemnost.si/novica/185452/pisanje-z-roko-ima-svoje-prednosti/> [12. 8. 2021]